РЕШЕНИЕ НА СЪДА (четвърти състав)

26 май 2011 година *

По дело C-293/10

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Landesgericht Innsbruck (Австрия), с акт от 22 април 2010 г., постъпил в Съда на 14 юни 2010 г., в рамките на производство по дело

Gebhard Stark

срещу

DAS Österreichische Allgemeine Rechtsschutzversicherung AG,

СЪДЪТ (четвърти състав),

състоящ се от: г-н J.-C. Bonichot, председател на състав, г-н K. Schiemann, г-н L. Bay Larsen, г-жа C. Toader (докладчик) и г-жа A. Prechal, съдии,

генерален адвокат: г-жа V. Trstenjak,
секретар: г-н A. Calot Escobar,

* Език на производството: немски.

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

— за г-н Stark, от адв. H. Kofler, Rechtsanwalt,

— за DAS Österreichische Allgemeine Rechtsschutzversicherung AG, от адв. E. R. Karauscheck, Rechtsanwalt,

— за австрийското правителство, от г-н E. Riedl, в качеството на представител,

— за Европейската комисия, от г-н K.-Ph. Wojcik и г-жа N. Yerrell, в качеството на представители,

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 4, параграф 1 от Директива 87/344/ЕИО на Съвета от 22 юни 1987 година относно координирането на законовите, подзаконовите и административните разпоредби относно застраховките за съдебни разноски (ОВ L 185, стр. 77; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 1, стр. 186).

2 Запитването е отправено в рамките на спор между застрахователното дружество D.A.S. Österreichische Allgemeine Rechtsschutzversicherung AG (наричано по-нататък „D.A.S.“) и г-н Stark по повод по-конкретно действителността на клауза, която се съдържа в общите условия на застраховка на правни разноски, предоставяща право на застрахователя да ограничи престацията си по това покритие до възстановяването на сумата, която обичайно иска адвокат, установен в рамките на териториалната компетентност на юрисдикцията, сезирана с дело от приложното поле на посоченото покритие.

Правната уредба

Правната уредба на Съюза

3 Единадесето съображение от Директива 87/344 гласи:

„като има предвид, че интересът на лицата със застрахователно покритие за [правни] разноски означава, че застрахованото лице трябва да може да избира адвокат или друго подходящо квалифицирано лице съгласно националното законодателство при всякакво [съдебно или административно производство], и във всеки случай на възникване на конфликт на интереси“.

4 Член 1 от тази директива предвижда:

„Целта на настоящата директива е да се координират разпоредбите, които са предвидени в законов, подзаконов или административен акт относно [...] застраховки за [правни] разноски с цел улесняване на ефективното упражняване на свободата на установяване и предотвратяване, доколкото е възможно, на всякакви конфликти на интереси, произтичащи по-конкретно от факта, че застрахователят предоставя покритие на друго лице, или че предоставя покритие

на лице както за [правни] разноски, така и за всеки друг клас [...], а в случай на възникване на конфликт, същият да може да бъде разрешен".

5 Член 2, параграф 1 има следното съдържание:

„Настоящата директива се прилага за застраховки за [правни] разноски. Те се състоят в задължението, срещу заплащане на премия, да се поемат разноските за съдебни производства и да се предоставят други услуги, които са пряко свързани със застрахователното покритие, по-конкретно с оглед на:

— осигуряване на обезщетение за претърпяната от застрахованото лице загуба, вреда или телесна повреда чрез извънсъдебно споразумение или чрез гражданско или наказателно производство,

— защита или представителство на застрахованото лице в гражданско, наказателно, административно или друго производство или във връзка с евентуално предявен иск срещу него".

6 Член 4, параграф 1 от същата директива гласи:

„Във всеки договор за застраховка за [правни] разноски изрично се признава, че:

а) когато се допуска адвокат или друго подходящо квалифицирано лице съгласно националното право да защитава, да представлява или да обслужва интересите на застрахованото лице при евентуално разследване или производство, това застраховано лице е свободно да избира такъв адвокат или друго лице;

б) застрахованото лице е свободно да избира адвокат или всяко друго подходящо квалифицирано лице, в зависимост от неговите предпочитания и до степента, до която националното право позволява, да обслужва интересите му в случай на възникване на конфликт на интереси“.

Националната правна уредба

7 По силата на член 23, параграф 1 от Закона за адвокатските тарифи (Rechtsanwaltstarifgesetz, наричан по-нататък „RATG“) към възнаграждението за някои допълнителни престации на адвоката в гражданскоправни спорове се прилага единна фиксирана ставка.

8 В съответствие с член 23, параграф 5 от RATG частта от единната ставка, която се отнася до тези престации, трябва при все това да се удвои, ако адвокатът предоставя услугите си в селище, което се намира извън седалището на неговата кантора.

9 Австрийският законодател транспонира член 4 от Директива 87/344 с член 158k от Закона за застрахователните договори (Versicherungsvertragsgesetz, наричан по-нататък „VersVG“), който има следното съдържание:

„1) Притежателят на полица има право по свой избор да упълномощи лице, притежаващо професионална квалификация да осъществява процесуално представителство, което да го представлява в съдебни или административни производства. Освен това той може по свой избор да упълномощи адвокат, за да защитава законните му интереси в случай на конфликт на интереси със застрахователя.

2) В застрахователния договор е възможно да се предвиди, че притежателят на полица може да упълномощи в съдебни или административни производства да го представляват само лица, които имат право да осъществяват представителство по занятие и притежават кантора в мястото на първоинстанционната юрисдикция или администрация, компетентна по отношение на разглежданото производство. Ако на това място няма поне четири такива лица, които имат там кантора, правото на избор трябва да се разшири до лицата от района на Gerichtshof erster Instanz [(първоинстанционният съд)], където се намира съответният орган.

[…]“.

Спорът по главното производство и преюдициалният въпрос

10 През 1997 г. г-н Stark и D.A.S. сключват договор за застраховка на правни разноски. Този договор включва по-конкретно правната защита пред трудовите юрисдикции за спорове от областта на трудовото право, както и допълнителна престация за застраховане на правни разноски на лицата, упражняващи самостоятелна дейност със спомагателен характер.

11 Договорът е основан на общите условия на застраховане на правни разноски от 1997 г. (Allgemeine Bedingungen für die Rechtsschutzversicherung) (наричани по-нататък „ARB 97“). Клауза 10 от тях, която произтича пряко от член 158k от VersVG, има следното съдържание:

„1) Застрахованото лице има право по свой избор да упълномощи лице, което по занятие има право да представлява страните (адвокат, нотариус и т.н.), за да го представлява в съдебни или административни производства. Застрахователят е длъжен да информира застрахованото лице за неговата

възможност за свободен избор от момента, в който тази съдебна защита е необходима за започване на производство по административен или съдебен ред.

[…]

3) Правото на избор на [представител], посочено в точка 1 […] се […] свежда до лицата, които имат кантора в мястото на юрисдикцията или администрацията, компетентна да разгледа производството в първа инстанция. Ако на това място няма поне четири отговарящи на тези условия лица, които имат там кантора, правото на избор трябва да се разшири до процесуалните представители, установени в района на компетентния Landesgericht [(регионален съд)].

[…]“.

12 От акта за преюдициално запитване следва, че в Решение от 16 декември 2009 г. Oberster Gerichtshof (Върховният съд) принципно утвърждава преследваните с член 158k, параграф 2 от VersVG цели, като отсъжда, че точка 3 от посочената клауза 10 трябва да се тълкува в смисъл, че застрахованото лице има право да избере и адвокат, установен „извън седалището“, ако същият се задължи да фактурира своите разходи и хонорари по същия начин като адвокат, установен в местонахождението на седалището на компетентната първоинстанционна юрисдикция.

13 Местожителството на г-н Stark е в Landeck (Австрия) — селище, разположено на около 600 km от Виена. На 24 март 2006 г., съвместно с четири други лица, той подава иск до Arbeits- und Sozialgericht Wien (Съд по трудови и социални дела Виена) срещу своя бивш работодател. Г-н Stark и другите ищци упълномощават по свой избор адвокат, чиято кантора се намира в Landeck, да ги представлява пред тази юрисдикция.

14 С писмо от 8 май 2006 г. до този адвокат D.A.S. потвърждава, че ще покрие разходите по съдебното производство пред Arbeits- und Sozialgericht Wien, като при все това уточнява, че ще ограничи своето покритие до разходите, които обичайно се фактурират от адвокат, установен в седалището на този съд.

15 На същата дата адвокатът на г-н Stark отговаря с писмо, че няма да фактурира разходите по тарифата на адвокат, който има кантора в рамките на териториалната компетентност на съда, тъй като размерът на направените от него разходи по пледирането във Виена бил твърде голям.

16 В хода на съдебното заседание от 4 юли 2008 г. пред Arbeits- und Sozialgericht Wien страните по това производство сключват съдебна спогодба.

17 D.A.S. плаща на адвоката на г-н Stark сумата от 5 782,19 EUR, съответстваща, за престациите в рамките на това производство, на разходите и хонорарите на адвокат, установен в рамките на териториалната компетентност на Arbeits- und Sozialgericht Wien, изчислени не по удвоената единна ставка, предвидена в член 23, параграф 5 от RATG, а по простата единна ставка, произтичаща от член 23, параграф 1 от същия закон. Тази сума не покривала общия размер на разходите и хонорарите, фактурирани на г-н Stark от неговия адвокат.

18 С искова молба от 27 февруари 2009 г. D.A.S. призовава г-н Stark пред Bezirksgericht Landeck (Кантонален съд Landeck), за да получи премията, дължима по силата на сключения между тях договор за застраховане на правни разноски, в размер на 211,46 EUR.

19 На това искане г-н Stark противопоставя възражение за прихващане, основано на вземане в размер на 3 000 EUR, съответстващо на остатъка, дължим върху

цената на престациите на адвоката, който го е защитавал в рамките на производството пред Arbeits- und Sozialgericht Wien, като се отчита прилагането на удвоената единна ставка, предвидена в член 23, параграф 5 от RATG. Така той повдига въпроса за отчитането в рамките на сключената с D.A.S застраховка на правни разноски, на разликата между простата единна ставка и удвоената единна ставка за престациите на неговия адвокат, съответстващи на пет съдебни заседания пред тази юрисдикция. В подкрепа на това възражение той изтъква, че разпоредбата на член 158k, параграф 2 от VersVG, както и клауза 10, точка 3 от ARB 97 са в разрез с правото на Съюза.

20 Bezirksgericht Landeck уважава искането на D.A.S., като отхвърля повдигнатото от г-н Stark възражение за прихващане и осъжда последния да плати на D.A.S. сумата от 211,46 EUR, увеличена с лихвите. В своето решение Bezirksgericht Landeck приема, че правото на Съюза не пречи на прилагането на член 158k, параграф 2 от VersVG, който нямал за цел да ограничи свободата на избор, а само налагал парично ограничение на адвоката, установен „извън седалището".

21 Г-н Stark подава въззивна жалба срещу това решение пред запитващата юрисдикция, като отново се позовава на това, че член 4 от Директива 87/344 не допуска прилагането на посочения член 158k, параграф 2.

22 При тези обстоятелства Landesgericht Innsbruck решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Трябва ли член 4, параграф 1 от Директива 87/344/ЕИО да се тълкува в смисъл, че не допуска член 158k, параграф 2 [от VerVG] и основаваща се на тази разпоредба клауза, съдържаща се в общите условия на застраховател на правни разноски, по силата на която за защитата на своите интереси в административни или съдебни производства застрахованото лице може да избере да бъде представлявано само от лице, по занятие оправомощено за тази цел, чиято […]

кантора се намира в местонахождението на юрисдикцията или администрацията, компетентна да разгледа производството като първа инстанция?“.

По преюдициалния въпрос

23 С въпроса си Landesgericht Innsbruck иска по същество да се установи дали член 4, параграф 1 от Директива 87/344 допуска национална правна уредба, по силата на която може да се предвиди, че за защитата на своите интереси в административни или съдебни производства застрахованото лице може да избере да бъде представлявано само от лице, по занятие оправомощено за тази цел, чиято кантора се намира в местонахождението на юрисдикцията или администрацията, компетентна да разгледа производството като първа инстанция.

По допустимостта

24 Според австрийското правителство поставеният въпрос е хипотетичен, тъй като изходът на делото не зависи от отговора на този въпрос, с оглед на това, че правото на ответника да избере свободно практикуващ адвокат не било ограничено.

25 В това отношение съгласно постоянна съдебна практика Съдът може да откаже да се произнесе по отправено от национална юрисдикция запитване само ако е съвсем очевидно, че исканото тълкуване на правото на Съюза няма никаква връзка с действителността или с предмета на спора по главното производство, когато проблемът е от хипотетично естество, или ако Съдът не разполага с необходимите данни от фактическа и правна страна, за да бъде полезен с отговора

на поставените му въпроси (вж. по-специално Решение от 24 юни 2008 г. по дело Commune de Mesquer, C-188/07, Сборник, стр. I-4501, точка 30).

26 Както обаче беше посочено в точки 18—21 от настоящото решение, изходът на спора по главното производство зависи тъкмо от това дали фактът, че на г-н Stark не е бил възстановен пълният размер на фактурираните от неговия адвокат разходи и хонорари, за разлика от хипотезата ако беше избрал установен във Виена адвокат, е съвместим с член 4, параграф 1 от Директива 87/344.

27 Следователно тълкуването на тази разпоредба от правото на Съюза е необходимо на запитващата юрисдикция да реши спора по главното производство. Ето защо повдигнатото от австрийското правителство възражение за недопустимост трябва се отхвърли.

По съществото на спора

28 Следва да се отбележи, че както от единадесето съображение от Директива 87/344, така и от член 4, параграф 1 от нея следва, че интересът на лицето със застрахователно покритие на правни разноски предполага, че в рамките на всяко съдебно или административно производство то има свободата да избере само своя адвокат или всяко друго квалифицирано лице съгласно националния закон.

29 В това отношение Съдът вече е приел, че тази разпоредба, предвиждаща свободния избор на представител, има общо действие и задължителна сила (вж. Решение от 10 септември 2009 г. по дело Eschig, C-199/08, Сборник, стр. I-8295, точка 47).

30 От това следва, че национална правна уредба като разглежданата по главното производство съгласно даденото ѝ тълкуване в решението на Oberster Gerichtshof от 16 декември 2009 г., посочено в точка 12 от настоящото решение, не може да ограничи тази свобода на избор единствено до адвокатите, чиито кантори са разположени в местонахождението на юрисдикцията или администрацията, компетентна да разгледа производството като първа инстанция, или единствено до адвокатите, които се задължат да фактурират своите разходи и хонорари, както би направил подобен адвокат.

31 При все това в точки 65 и 66 от Решение по дело Eschig, посочено по-горе, Съдът е установил, че целта на тази директива не е да хармонизира напълно правилата относно договорите за застраховка на правни разноски, поради което при настоящото развитие на правото на Съюза държавите членки са свободни да определят приложимия към посочените договори режим, стига да направят това при зачитане на това право, и в частност на член 4 от Директива 87/344.

32 Така въпросът за обхвата на покритието на разходите за представител, който се разглежда по главното производство, не е изрично уреден в тази директива. Всъщност нито разпоредбите, нито съображенията ѝ позволяват да се приеме, че определянето на сумата, която трябва да се отпусне от застрахователя на правни разноски за покриването на разходите, направени от лицето, упълномощено да представлява застрахованото лице, е уредено в тази директива.

33 Ето защо свободата на избор по смисъла на член 4, параграф 1 от Директива 87/344 не включва задължение за държавите членки да наложат на застрахователите да покриват във всички случаи пълния размер на разходите, направени в рамките на защитата на застраховано лице, независимо къде се намира мястото, където е установено лицето, по занятие оправомощено да представлява застрахованото лице, спрямо седалището на юрисдикцията или администрацията, компетентна да разгледа спора, при условие че това не доведе до обезсмисляне на тази свобода на избор. Такъв би бил случаят, ако наложеното при поемането на тези разходи ограничение би довело на практика до невъзможност за застрахованото лице да направи разумен избор на своя представител. При

всички случаи националните юрисдикции, евентуално сезирани по този повод, имат задачата да проверят за наличието на подобно ограничение.

34 Впрочем национална правна уредба като разглежданата по главното производство не изключва свободата на договарящите страни да предвидят, че застраховката на правни разноски покрива и възстановяването на разходите за представители, които не са установени в местонахождението на седалището на компетентната юрисдикция, евентуално посредством плащането на по-висока премия от застрахованото лице.

35 В конкретния случай г-н Stark е избрал своя адвокат, без застрахователят да се противопостави на този избор. Освен това се счита, че той следва да понесе само разходите, свързани с разстоянието между кантората на неговия адвокат и седалището на компетентната юрисдикция, което поначало, освен ако запитващата юрисдикция не установи друго при проверките си, не би могло да накърни свободата на избор на неговия адвокат.

36 С оглед на всички изложени дотук съображения на поставения въпрос следва да се отговори, че член 4, параграф 1 от Директива 87/344 трябва да се тълкува в смисъл, че допуска национална разпоредба, по силата на която може да се договори, че лицето, застраховано за правни разноски, може да избере за защитата на своите интереси в административни или съдебни производства да бъде представлявано само от лице, по занятие оправомощено за тази цел, чиято кантора се намира в местонахождението на седалището на юрисдикцията или администрацията, компетентна да разгледа производството като първа инстанция, при условие че това ограничение — за да не се обезсмисли свободата на застрахованото лице да избере лицето, упълномощено да го представлява — се отнася единствено до обхвата на покритието от застрахователя на разходите за представител и ако действително платеното от този застраховател обезщетение е достатъчно, което запитващата юрисдикция следва да провери.

По съдебните разноски

37 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (четвърти състав) реши:

Член 4, параграф 1 от Директива 87/344/ЕИО на Съвета от 22 юни 1987 година относно координирането на законовите, подзаконовите и административните разпоредби относно застраховките за съдебни разноски трябва да се тълкува в смисъл, че допуска национална разпоредба, по силата на която може да се договори, че лицето, застраховано за правни разноски, може да избере за защитата на своите интереси в административни или съдебни производства да бъде представлявано само от лице, по занятие оправомощено за тази цел, чиято кантора се намира в местонахождението на седалището на юрисдикцията или администрацията, компетентна да разгледа производството като първа инстанция, при условие че това ограничение — за да не се обезсмисли свободата на застрахованото лице да избере лицето, упълномощено да го представлява — се отнася единствено до обхвата на покритието от застрахователя на разходите за представител и ако действително платеното от този застраховател обезщетение е достатъчно, което запитващата юрисдикция следва да провери.

Подписи